Ч. 160 (10.543). Львів, середа 22. липня 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 1—2 год. передпол.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·20 зл.
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунія 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 дол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 17 СОТ.

Забава продовжується.

Дальші періпетії земельного закону.

Надія, що після сецесії Українського Клюбу третє читання закону про парцеляцію і осадництво піде „гладко", завела на цілій лінії.

Нова авантура вибухла в суботу цілком несподівано вже в 11. год. зранку, при чому цим разом в обструкційнім концерті взяв участь навіть — „Пяст". Притоку дало прийняття поправки ендеції, на підставі якої вивласнені дідичі мають право піти на судову дорогу, „як що вони незаспокоєні в вартости викупленого маєтку". Иншими словами: парцеляцію мають заступити масові судові процеси. Цю поправку прийнято більшістю всього 4-ох голосів (160 на 156), при чому НПР. і Німці голосували з правицею; збентежена „лівиця" щойно тепер доглупалась, що на салі нема Українців... Розлягся страшний вереск, а при акомпаніяменті звучних автомобілевих трубок і мельодійної гармоніки розлетілося знову кілька посольських пультів. Яку годину тому польська „більшість" мала нагоду познайомитися з нашим — нині нецензурним — „Не пора", тепер-же до соймових кульоарів доліталм з великої салі засідань згуки „O cześć wam panowie magnaci"... Після кількогодинної перерви (її заповіджено на 5 хвилин!) маршалок Ратай заявив, що „звернули йому увагу" на суперечність прийнятої злощасної поправки з иншими статтями закону і тому він подбає про „усунення суперечностей" при голосуванні над цілістю закона. Внеску на негайну реасумпцію постанови все-таки не піддано під голосування, як суперечного з регуляміном, наслідком чого вибухла нова буря. Цим разом ППС. уладжує демонстраційну сецесію, а маршалок не бачить иншого виходу зі ситуації, як взагалі відложити засідання до понеділка. Таким робом посли не тільки не розїхались в суботу на ферії, але станули перед новою можливістю нових конфліктів.

Бо ось останні телеграми кажуть, що замісць урочистої маніфестації з приводу прийняття такого важливого для держави закону, не виключеним є не тільки погребання цілого закону до осінньої сесії, але й велика кріза. Передсмак такої крізи мали присутні на суботішньому засіданні посли, коли нечайно виринула справа довіря маршалкові сойму. Правда, премер Грабскі законом не цікавиться: усі події на парляментарній арені для нього лише настільки важні, наскільки запевнюють йому його спокій диктатора в царині скарбових експериментів. А проте шлини, які закон про парцеляцію і осадництво потворив на й без того репавій стіні польського політичного світа, можуть створити пірву, в яку провалиться тоді і уряд Грабского і всіх, хто схоче наслідувати його методи правління та втримування себе при владі.

Не слід легковажити факту, що якраз земельний закон довів до внутрішньої крізи майже в усіх польських політ. угрупуваннях. „Звйонзек людово-народови" може втратити 26 обшарників, які почувають себе „ображеними" спільно зі своїми кумпанами з ґрупи Дубановіча, що, мовляв, обшарницький премер взагалі допустив до внесення законопроєку, який „суперечить конституції". У „Пясті" частина хлопів, що ще не спанщились і не доробились на політиці так, як їх вожака, схиляється до плятформи вивласнення землі без викупу. Кажуть, що й у ППС. назріває розлам, спричинений головно надто компромісовою поведінкою найчільніиших своїх представників, як Морачевскі чи Барліцкі. Отже з одного боку бачимо поміщицьку нахабність, якої ніщо не в силі зломити, з другого щораз більше хитання у групах, до яких просякла хоч дрібка справді демократичного елементу.

Хаос, який запанував у польському політичному таборі у звязку з земельним законом і то якраз під самісінький кінець голосування, коли, здавалось би, не повинно бути вже ніяких непорозумінь щодо поглядів на передискутовану й двічі переголосовану справу, є характеристичним з двох моментів. Це: відсутність ясно скристалізованого і стійкого погляду на найболючійші справи, та безпорадність, з якою польський уряд та сойм приступають до вирішування таких справ. Від хвилини повстання Річипосполитої земельна справа була боляком, який щораз більше назрівав, щораз болючійше точив і щораз глибше вїдався в народній організм. І ось по кількох роках виповзає вкінці закон, який має служити цілющим бальзамом. Инша річ, що у такому виді є він радше новою їддю у стару рану, але знаменним є те, що ані сам уряд ані теж сойм не знає, з чим має до діла і як до цього поставитись! Адже при 3-ому читанню законопроєкту про парцеляцію і осадництво зголошено ще близько 400 нових поправок, — які врешті-решт доводять і уряд і державу перед перспективу крізи.

З єдиним одноцільним фронтом, хоч і неорганізованим і врештою з собою непозязаним, стрінувся земельний закон з боку усіх Українців. Не тільки національні представники народу, зібрані в Українському Клюбі, але й відпавші від нього посли, що пристали до спільного з Поляками комуністичного табору, ба навіть ославлений Ільків з тов., одностайне замаркували своє негативне становище до даного закону. Факт, що закон цей закликав усіх, хто ще не затратив у собі решти почуття національної і соціяльної справедливости, до грімкого однодушного протесту, пояснює другий нині вже безсумнівний факт, що боротьба за землю, яка була безвиглядна на реакційному терені польського сойму, перенесеться далеко поза його межі. І це є найбільш позитивний вислід соймових нарад.

І. К-н.

IX. Конґрес Міжнародньої Унії Т-ва Ліґи Націй.

Враження очевидця.

Дня 8. липня ц. р. покінчив у Варшаві наради IX. Конґрес Міжн. Унії Т-в Ліґи Націй. В доповненні до відомостей про конґрес, поміщених вже в „Ділі" (ч. 150 з 10/7 ц.р.) подаємо враження з конґресу і звіт з тих справ конґресу, які цікавлять наше громадянство.

Слід підчеркнути, що пропозиція Варшави на місце нарад IX. Конґресу Міжн. Унії з боку польського Т-ва Ліґи Націй покривалася з тенденцією польського уряду спрямувати в цьому і минулому році більше число міжнародніх конференцій до столиці Польщі. Ця тактика мала на меті: показати з одного боку чужинцям блискучу зовнішну шату Варшави, з другого боку оминути дразливу дискусію на тему т. зв. „національних меншостей" у Польщі і внутрішнього положення польської держави. Делеґації на міжнародні конґреси стараються звичайно оминати неприємні питання для запрошуючого господаря і тому рахунок на куртуазію гостей став товчком польських оферт щодо Варшави.

Перше обчислення завело. Дарма, що Варшава здобулася підчас конґресу на блискуче зовнішне прийняття, разача дійсність противала оч чужинців, засліплені блеском гостинности. Неодного з них разили зруйновані бруки, бруд, непорядок, а що найважнійше нечувана несолідність Варшави, яких не зуміли затерти штучні фрази офіційних бенкетів.

Комбінації Поляків у другому напрямі виправдались. Коли на попередніх загальних конференціях Унії східно-галицька справа і звязане з нею положення українського населення під Польщею були предметом горячих дебат по комісіях, на Головній Раді і пленумі конґресу Унії, у Варшаві про нашу справу офіційно не говорили. Один тільки представник Німців у Чехословаччині, д-р Медінґер, згадав на загальних зборах в дні 8. липня 1925 про Українців у Польщі, але тільки у звязку з положенням инших т. зв. нац. меншостей. Було це при нагоді обговорювання пропозиції Румунів, щоб вислати спільно з Болгарами т. зв. „візитаторів" до Добруджі для ствердження тамтешнього положення болгарської людности. Д-р Медінґер підніс, що слід вислати таких самих „візитаторів" до инших країн, а між иншими також для розсліджения положення українського населення під Польщею.

Поза офіціяльними нарадами конґресу зацікавлення українською справою було дуже велике. До українських обсерваторів зверталися члени ріжних делеґацій по інформації у справі української політики на західно-українських землях та положення нашого населення під Польщею. Поодинокі члени англійської, японської, італійської, німецької, угорської і китайської делеґацій, Естонці, представники поневолених народів у сукцесійних державах, представники Каталонців з Еспанії, кореспонденти: Journal de Genève", „Frankfurter Zeitung", англійської преси (H. Wilson Harris) і много инш. проявляли велике заінтересування нашою справою. — Одинокі Французи держалися від нас здалека. Проф. Оляр виголосив у салі гігієнічного Т-ва виклад п. н. „Франція і Польща" з великими пеанами для Польщі. Він-же сам підписав у минулому році відому французьку відозву з протестом проти відносин у Польщі.

Присутність українських обсерваторів на варшавському конґресі хвилювала сильно членів польської делеґації. Деякі члени цеї делеґації в невластивий, сказати просто, некультурний спосіб, старалися робити українським обсерваторам неумотивовані трудноші. Не зважаючи на те, що засідання конґресу були публичні і для кождого доступні, деякі з польських делеґатів дома-

---

Red. czas. „Diło" Pr. 528/25. W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny jak Trybunał prasowy we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury Państwowej, że treść czasopisma „Diło" Nr. 155 (10,523) z dnia 16. lipca 1925 r. w artykułach pod tytułem: 1) „Bratnia dopomoha" w ustępach między słowami: za polśkoju linijeju... w bjet'sia ukrainśke, po słowach: zakordonnych bratiw... do końca artykułu. 2) W rubryce 1 na stor. 3) a) w tytule między słowami Muzej... a: borot'by i c) w ustępach między słowami: ta berehty... a: materjalni pomiśky, c) podij zmiszanych z... a: borot'boju Ukrainy, d) stane Muzej... a: borot'by Caristw odnośe 3) „Widhuky polśko-żydiwśkoi uhody" cały artykuł zawiera znamiona zbrodni z § 65 a) ustawy karnej uznał dokonaną w dniu 15. lipca 1925 roku konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 18. XII. 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. — Lwów dnia 17. lipca 1925 r.

Hawel.

Red. czas. „Diło" we Lwowie. Pr. 529/25. W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny, jako Trybunał prasowy we Lwowie orzekł na wniosek Prokuratury Państwowej, że treść czasopisma „Diło" Nr. 156 (10,478) z dnia 17. lipca 1925 r. pod tytułem: „Obywatele czy obmanci i prowokatory?" w ustępach a) między słowami: w polśko-ukrainśkim spori... a: Sprawa wyhladaje, b) po słowach: bezmowno rukoju Mykytyna... do końca artykułu zawiera znamiona ad 1) występku z art. VII. i VIII. ust. z 17. XII. 1862 Dzpp. Nr. 8, ad 2) występku z art. VIII. cytowanej ustawy i z § 302 ustawy karnej uznał naną 16. lipca 1925 r. konfiskatę za za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenia całego nakładu i wydał w myśl § 493. p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1862 Dz. p. p. Nr. 6. ex 1863. t. j. zarządzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 Zł. P. Lwów dnia 17. lipca 1925.

Hawel

галися від українських обсерваторів неістнуючих легітимацій, а сен. Левчанівську не хотіли просто впустити до будинку університету, де відбувалися наради конгресу. Поведінка загорілих польських конгресівців викликала зрозуміло загальне обурення серед членів і гостей конгресу. Воно знайде рівнож — після наших інформацій — відгомін у соймовій інтерпеляції наших послів.

В часі конгресу, який перейшов при доволі слабім зацікавленні членів конгресу і публики, передисковано доволі багато справ теперішньої европейської політики. — Справи: пропаґанди і виховання в напрямі ідей Ліґи Націй, ґарантійного пакту і полученої з ним справи обмеження зброєнь, уніфікації приватного права, репресій у часі мира, відповідальности держав за злочини доконані на їх території і инш. — мають значіння більше для державної політики.

Зі справ, які торкаються т. зв. національних меншостей дебатовано головно над справами: 1) процедури що до жалоб, внесених до Ліґи Націй через т. зв. національні меншости, 2) т. зв. „Staatenlosigkeit" (бездержавности) у сукцесійних державах і 3) „numerus clausus". — Справу процедури відложили до чергового конґресу з причини тихої обструкції представників тих держав, які у великій мірі заінтересовані в неполагодженню цього питання, справу „бездержавности" полагоджено ініціятивною резолюцією тільки у відношенні Угорців до Чехословацької республики, а „numerus clausus" осуджено.

Зайняті шумними приняттями члени конґресу виїхали дня 8. VII. н. р. вночі до Кракова. Багато з них відчувало прикро нещиру й вимушену атмосферу у Варшаві. Фактично Міжн. Унія Т-в Ліґи Націй звійшла в шабльон, який не в силі належито оцінити життя і його вимоги. Тому іменем китайської делеґації д-р Tcheon Wei поставив внесення, щоби сталим місцем для зібрань конґресу установити Женеву, де краще можна обговорити біжучі справи, без гучних бенкетів і офіційних формальностей. Китаєць вглянув добре в европейську психіку. На жаль, внесення китайської делеґації не знайшло повного відгомону серед конґресу і його відослали до комісії. А шкода, бо Китайці бачуть добре, що в Европі не все в порядку...

Д-р Ол. Марітчак.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист у добі лихоліття!!

Згода між Білгородом і Загребом.

Югославянська держава входить у нову стадію парляментського та суспільного життя. З димісією Миколи Пасіча, чи краще: утворенням нового кабінету сивоволосим сербським дипльоматом, кінчиться доба внутрішньої боротьби, яка підоривала югословянську державу. Конституція королівства Сербів, Хорватів та Словенців, ухвалена Установчими Зборами, основана на централізмі, мала перейти через цілу низку важких досвідів.

Вже в менті, коли її приймали, урядова більшість під головуванням Пасіча стояла на тому становищі, що спершу кожний закон мусить бути перевірений у практиці. Національні збори поодиноких частин нової Югославії переводили постанови, які мали ввійти в одну машину державного орґанізму. Не диво, що при спробах узгіднення всіх намагань таких поодиноких частин, виринали труднощі, що зростали до конфлікту. Верхом цього конфлікту було порозуміння провідника хорватської селянської партії Степана Радіча з московським інтернаціоналом, щоби завдати сильний удар югославянському урядові, який легковажив собі хорватські автономічні домагання. Цей союз скінчився арештуванням Радіча і його однодумців, які ще формально й тепер не покинули вязниці.

Нинішне порозуміння є коаліцією уряду, себто сербських радикалів з хорватською селянською партією, себто Радічівцями. Уряд зрікається дотеперішних централістичних метод правління. У новий кабінет не сміє ввійти провідник демократичн. партії Прібічевіч, один з найближчих співробітників Пасіча і дійсний творець довголітної державної програми. Зі становища уряду є це доказ великої жертви та розуму, що один з найдіяльнійших його оборонців та членів, перейде тепер до льояльної опозиції. Головні основи нового державного правління, випрацьовані на протязі довгих переговорів, двох коаліційних партій, покищо неоголошені.

Пасіч, приймаючи нових міністрів з партії Радіча, зазначив у промові, що здійснене порозуміння, продовжене у згідній співпраці, вийде на користь державі. Павло Радіч, міністр земельних реформ, передав йому привіт від Степана Радіча, який ще був тоді у вязниці; офіціяльна подяка за цей привіт означала, що залишення Ст. Радіча до цього часу у вязниці було лише свідомою необхідно формальністю: на другий день, разом з 6 його товаришами, його випустили на волю і він подякував за це офіціяльно королеві окремим листом.

У закордонній політиці новий кабінет не введе ніяких змін. Вся його праця звернеться головно на втихомирення внутрішньої ворожнечі, яка напрм. ще не втихла у Словенців. Нпр. провідник клєрикальної словенської партії д-р Корошец не вірить у щирість згоди, а вважає це тільки тактичними хитрощами Радічівців, які хотіли звільнити з вязниці своїх однодумців.

У Марокку щораз гарячійше.

Не помогло Франції порозуміння з Еспанією для спільного фронту проти Абд-ель-Кріма, не помогли мирові пропозиції. Ситуація в Марокку стала настільки трагічна, що треба було вислати туди аж оборонця Вердена, маршала Петена, як головного полководця. Одночасно зі збільшенням війська та нового воєнного матеріялу пішли нові півофіціяльні пропозиції, щоби Абд-ель-Крім годився. Умовини Франції такі: він зрікається незалежности і піддається під суверенну владу султана у Фезі, який стоїть під французьким протекторатом; на доказ доброї волі помиритись, нехай складе покищо 50.000 штук стрільної зброї, за те одержує повну автономію на території Ріфа та господарські користи, одначе під покровом франко-еспанського товариства, яке займеться експльоатацією земельних багацтв Ріфа.

Але Абд-ель-Крім воліє здобути Фез. У центрі боєвого фронту ведеться вже поважна війна. У деяких місцях французька лінія мусіла заломитись, як повідомляє франц. комунікат, для т. зв. перегрупування військ. Приїзд ґен. Петена на фронт вказує, що дотеперішній провід не міг справитись з тактикою Абд-ель-Кріма, який приєднує собі щораз більше тубільців. До цього часу Франція нехтувала своїм противником, як колись Анґлія Бурами. Щойно тепер зрозуміла, що треба піти за колишнім прикладом Анґлії, яка вислала до південної Африки льорда Кітченера та льорда Робертса. Франція побачила, що має до діла не з диким маловажним племенем, а одною з найповажнійших сил Сходу: іслямом. Увесь Схід, аж до Мезопотамії почуває себе солідарним з війною, веденою Абд-ель-Крімом, який також рахує на цю силу поза собою, морально та матеріяльну. Почалась справжня війна, в якій загрожені великодержавні інтереси кількох европейських держав і в якій зацікавлені стільки-ж инших, що бажають підірвання її сили.

Дещо про народню „самозамкненість".

1. Орґанізм народній та фізіольоґічний.

Що таке нація? Питання, яке від десятків літ обговорювалось у нашій пресі. Недавно ще, перед кількома місяцями, обсуджувалося воно на сторінках „Діла" за кількома наворотами. Деякі автори при характеристиці нації клали найбільшу вагу на мову, инші доказували, що моменти історичні, культурно просвітні, релігійні грають не меншу ролю, треті бажали найти в антропольоґії розвязку національної проблеми і т. п. Кожен з них може мати слушність зі свойого становища, та цим я не буду займатися. Я бажав би поглянути на це питання з иншого боку, а саме — так сказатиб — з фізіольоґічного, бо це дасть нам краще зрозуміння справи.

Можнаб замітити, що слово „фізіольоґія не зівсім підходить, коли мова про націю, бо народи не є у властивім значінні творами природи; вони повстали через культурно-просвітній розвиток людства, значить це радше штучні, ніж природні твори. Одначе через анальоґію доходимо до висновку, що народній орґанізм має дуже багато спільних признак з фізіольоґічним орґанізмом так, що маємо право говорити про фізіольоґію національного орґанізму.

Як саме треба розуміти слово „орґанізм"? Сказатиб просто: орґанізм це з а м к н е н а в с о б і жива одиниця, виінувана в ріжні орґани, необхідні в першій лінії для піддержання життєвого процесу. Значить; з а м к н е н і с т ь буде одною з перших і необхідних вимог орґанізму. Без такої замкнености орґанізм не може на довшу мету продовжати життя. Увім собі звіринний орґанізм не замкнений в собі, а поперериваний, поотвираний або подіравлений; з його нутра видобуваються назовні кров і инші внутрішні соки; в такому стані орґанізм не може вдержатися при життю; якщо не позачиняються, не позасклеплюються отвори, орґанізм мусить згинути. Навіть і ростинний орґанізм старається чим скорше за-

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ. 3)

Літературно-наукові непорозуміння.

Щасливі передплатники. — Новий світогляд чи variete? — Моя некомпетенція. — Інтуіція і прилад до міряння молока.

Предплатники „Літ. Наук. Віст." мусіли аж підскочити з радощів, дізнавшись по 3 роках від свого редактора про все те нове, що там можна найти. У літературі — боротьба з натуралізмом, з імпотентним гуманітаризмом і з чисто контепляційним поняттям краси, а на їх місці світогляд „гаї сцієнци", і Берґсон, і Сорель, і Кіплінґ; про літературну критику та публіцистику вже й не казати! Духова революція та й годі. Перекидаєш ще раз усі книжки журналу, один за одним, перечитуєш, і гукаєш як батько у „Суєті" Карпенка-Карого, чуючи деклямацію свого синка: „талант, талант!". Треба бути неабияким критиком, щоби кількасот нестійних між собою творів, випадкових письменників, які чомусь припали до вподоби редакторові чи співробітникам, і півсотки статтей, які хвиля пошти викинула на замулений беріг редакційного столика — підтягнути під одну ідею, охрестити їх одним напрямком і заявити, що всі вони тут зібрані свідомо, що „в усім — в белетристиці, в літер. критиці, в наукових і політичних статтях і споминах, старалася редакція дати вираз о д н і й з а г а л ь н і й і д е ї".

Якби так користуватись критичною інсинуаційною методою такого всестороннього редактора, то можна би спитати: чи не рахує він свідомо на повну неграмотність своїх читачів? Та можна вірити, що він робить це щиро. Тут маємо до діла з характеристичною суґестією політика, заблуканого в літературу. Нюанси, які складаються на всю суть внутрішнього змісту твору та є підставою справжнього критичного осуду, для нього не існують.

Перенесення політичного фанатизму на літературну критику є природним явищем у людей, які вважають себе власниками Колюмбового яйця найденого в ще одній Америці. Треба затратити останки самокритицизму, щоби не бачити гумористики цитування імен Берґсона та Сореля як представників світогляду, який найшов свій вислів у творах друкованих на сторінках „Л. Н. Вістника", що складаються з нашої слабенької сучасної рідної літератури і половини з перекладного bric-a-brac-у і половини публіцистики!

Треба справді вважати всіх не тільки духовими імпотентами, але заблуканими в літературі, мов у книгарськім катальозі, щоби вважати „представниками цього (нового) світогляду — Д. Льондона, П. Меріме, Стендаля, Барбей д' Оревілі, П. Бенуа, Понґена, Рільке, Берґенґріна, Косинку, Вальчука, Хвильового"... Чи можна тут починати якунебудь дискусію? Кожний студент „від" французької літератури знає, що те, що „Л. Н. Вістник" друкував нпр. з П. Меріме належить до найменше характеристичних і найменше вартісних з його творчости, а сам Меріме є найкращим представником саме такого розуміння літератури, яка не має нічого спільного з боєвою барабанщиною! Декадент Д' Оревілі поруч Джека Льондона! Невблаганий студений аналіст, творець „Червоного та чорного" (читали: яке це „нудне"?) найшов продовжника свого світогляду у кінематографічно-експресійнім Бенуа! Атеїст Меріме поруч „релігійного" Рільке! Уот Уітман з одного боку і Гередія або Бодлер з другого! Чи є більші контрасти?! А до цього всього докиньте ще Косинку, Стефаника або Черемшину. Справжнє літературне variété!

Залишім суперечку на тему французької та англійської літератури. Ясно, що коли згадані письменники належать до того напрямку, який відкрив нам щойно редактор „Л.-Н. Вістника", то всі ті, що студіювали ці літератури, повинні прітьмом забути про те все, чого навчили їх французькі та англійські неуки-критики. Стефаник і Черемшина споріднені з сорелівсько-берґсонівсько-ніцшеанським світоглядом — безсмертна тема на відчит, щоби запоморочити телячим захопленням слухачів у якихсь Піддубцях!

Коли треба аж придумувати такі ідеольоґічні констеляції, щоби заслужити на назву оригінального — краще вже бути нудним як часописний фейлетон. А проте можна бути духовим імпотентом і одночасно бути знайомим з творами, які цитують великі критики. Редактор „ЛНВ-а", який звеличує світогляд риска — трохи рискує, пускаючи на мою адресу стріли

...ти повсталі в нім штучно прірви і віом, бо на довшу мету і ростина не видержить утрати внутрішніх соків. Не треба доказувати, як важне і необхідне для організму є його замкненість; без неї він не може вдержатися при життю.

Трохи менше, та всеж таки важливим є зрівноважене і доцільне функціонування його складних частей, себто органів. Кожний орган мусить акуратно сповняти своє завдання, інакше нарушується рівновага і організм тоді каліка; він хворіє, а то й гине.

Ті самі вимоги стосуються і до нації. Народній організм мусить бути так само **замкнений у собі**, щоб не витрачував надармо своїх життєвих соків, а його складні органи мусять доцільно і гармонійно функціонувати для підтримання цілости й рівноваги організму. І навпаки нація як цілість мусить подбати про здоровий стан і гарне функціонування своїх складних частин, себто як збірних, гуртових частин, так і найдрібніших його членів — окремих одиниць. Значить, самозамкненість національного організму — це одна з перших умовин для істнування самого організму і саме про цю самозамкненість, самозачиненість народнього організму хочу в ось-цих рядках поговорити.

Найзавершенійшим національним твором і найбільше самозамкненим є нація-держава. Тільки така нація має повну спроможність виповнити всі вимоги життєвого, фізичного чи культурно-духового розвитку; всі поневолені народи можуть тільки вегетувати. Та вегетувати може кожна, хочби найбільше поневолена нація, якщо вона найде в собі настільки життєвої енергії, щоби не дати собі відняти своїх питомих признак. Ба, що більше — даний народ може з часом затратити багато своїх характеристичних прикмет, він може затратити свою мову і приняти мову накинену йому пануючим народом (як нпр. Ірляндці), може затратити свою релігію, звичаї і т. д. — одним словом, може прийняти всю культуру від пануючої нації, а одначе він не перестане бути своїм власним окремим організмом — значиться, правдивим народом — якщо він не позбувся своєї самозамкнености.

Цікавий і зовсім оригінальний зразок під цим оглядом представляють Жиди. Народ позбавлений своєї території, що не має під собою найменшого клаптика землі, на якому міг би не то жити, але найпримітивнійше вегетувати, народ розсипаний по цілому світі, поміщаний малесенькими гуртками, а то і в одиночку живучий поміж иншими суцільними народами — Жиди на протязі тисячеліть потрафили опертися всім ворожим навалам і задержати властиві собі прикмети, майже повне національне обличчя. Можна було подекуди суперечатись, чи Жиди є справжнім народом, чи тільки половинним, т. зв. народом-паразитом, та нині, коли приглядаємось розвоєві сіоністичного руху та іміґрації до Палестини, сумніви під цим оглядом начинають трохи меншати.

Яким обставинам завдячують Жиди свою видержливість? Загально приймається, що Жидів утримала при життю тільки їхня релігія. Воно ніби так, та властиво не зовсім так. Жидівська релігія була тільки цементом, який цупко сполучав могучу їхню самозамкненість. Сама релігія не була би перешкодила Вірменам або протестантам-Німцям стати польськими патріотами. Навпаки: ми бачимо з другого боку кольоністів Німців, які живуть більше в самозамкненості і які не тільки протестанти, але навіть католики зуміли донині оборонити свій національний характер.

Ми бачимо і між Жидами поодинокі зразки Поляків „мойжешового визнання", та це тільки дуже незначні виїмки — цілість всетаки оперлася всім асиміляційним напорам, а все це сталось тільки завдяки самозамкнености жидівського елементу, незвичайній його здисциплінованости, якої висловом і керманичем являється всесвітня могуча „Alliance israélite universelle".

Іван Перегін.

(Продовження буде.)

що я „ні на одне з питань порушених у його журналі не міг здобутись на якесь своє слово". Перш усього слід мати почуття, на що і де є місце. Часописний фейлєтон не є місцем для вирішування фільософічних та критичних проблем. З факту, що редактор „ЛНВістника" може в літературно-науковім журналі поміщувати хронічно свою публіцистику, а в популярній газеті шкварити саркастично-ліричне „потпурі" з мудрими прізвищами та ще мудрійшими цитатами, не виходить, щоби його мали наслідувати инші.

Та криниця мудрости, з якої д-р Донцов черпає нині пригорщами ефектовні абстрактні терміни, була мені вже добре відома 13 літ тому, — коли він ще молився з марксівських брошур; нехай тільки загляне до моєї студії про Сореля, в передмові до перекладеного мною вибору його творів. Берґсона слухав я ще студентом і в цьому самому „ЛНВ-у" (в 1918 р.), пишучи про його метафізику, звертав увагу на замотиличення, якого жертвою падуть люде, що находять в берґсонівській інтуїції фільософічний камінь. Гукнути патетично „Берґсонівське: безсилість аналізи, висшість інтуїції — уважалося за закон" є в царині літератури звичайною пустомельщиною. Кожний твір є подекуди плодом інтуїції, а що значить при його оцінці „безсилість аналізи"? Ясно, що хто не в силі перевналізувати твір як критик, найлекше зробить, повіривши у свою інтуїцію, яка є чимсь у роді господарського апарату для міріння молока: скільки там процентів води. Так і розуміє інтуїцію наш наелєктризований критик: коли твір має якусь скількість процентів „протесту проти пасивного відношення до окруження", він називає це „новою лінією". Те саміське роблять критики школи Єфремова, коли літературний твір розглядають з одної вузької *idée fixe* суспільного пропаґандиста. Редактор, що ще недавно був таким самим запеклим соціялістом як нині є ворогом соціялізму, таким поступовцем як нині — традиціоналістом, нагадує у своїм хрестоноснім поході проти 99 проц. сучасної „зганґренованої" літератури старого Толстого, який щиро казав Чехову: „уже Шекспир писал плохо, а вы еще хуже".

Щасливі критики, що найшли непохибний прилад для міряння, скільки води є в кожнім творі.

(Продовження буде.)

Для зближення з американськими братами.

Звязки зі земляками, що вемігрували до Америки, не були в нас ніколи досить тривкі. Війна, десятилітнє розєднання ще причинились до їх ослаблення. Політичні події поглибили цю прірву. Сотки молодих та старих, що покидають щорічно рідну землю — щораз більше забувають про неї і згодом пропадають для нас. Ці думки виринули з нагоди приїзду до Львова, голови американського „Обєднання" о. **Володимира Сполітакевича**. Він відвідав майже всі товариства й інституції, мав з їх представниками відповідні конференції, ціллю яких був перегляд дотеперішних взаємин з американською еміграцією і можлива розвязка питання допомогової акції.

В суботу дня 18. ц. м. відбулися ще спільні сходини представників наших установ враз з о. Сполітакевичем і його дружиною. У відповідних промовах звернено увагу на дотеперішню здебільша добродійну діяльність американської еміграції і на потребу акції в напрямі скріплення господарського життя батьківщини. Із усіх промов (К. Малицька, д-р Марітчак, дир. Федак, дир. Заячківський, о. Куницький, Ю. Павликовський, М. Галущинський і о. В. Сполітакевич) пробивалася щира й сердечна нота наладнати ці взаємини так, як цього вимагає добро земляків розділених морем: Старого краю і наших емігрантів. А з усіх думок дві вибивались на перше місце: потреба господарського скріплення у Старому краю, створення такого виховного апарату в Новому краю, щоби кожний Українець, замериканізований уже в другому або третьому поколінні, почував, що його дійсна батьківщина там, звідкіля прийшов батько, дідо або прадід.

Сердечний вечір полишиться довго у памяти всіх учасників.

В справі одної галузи промислу.

Чи є універсальнійший продукт першої необхідности в хаті, поруч муки, від мила? Можна вже в нас святкувати 40-літний ювилей даремних зусиль, щоби цей продукт взяти у свої руки. Належу до тих, які цією справою мали нещастя цікавитись більш, як инші земляки. Вже 25 літ тому, по матурі, коли вибирався я до торговельної академії, за порадою бл. п. Василя Нагірного, я записався на політехніку, на хемію, щоби між ин. виступіювати також миловарський промисл. Саме тоді була пораз сотий актуальною справа зорґанізування солідної, великої, української фабрики мила на новочасних, технічних основах.

Тимчасом, заки я скінчив студії, ця ідея захиталася. Наші інституції, розуміючи вагу справи, піддержували її всіма силами. Т-во „Дністер", а пізнійше „Народна Торговля" визначили стипендії для одного з моїх товаришів хеміків, а на кілька літ перед війною мав бути відкуплений великий фабричний обект Фрідріхів за ціну 50.000 долярів.

Та ми не були би — ми, як би та справа скінчилась я успіхом. Скінчилося на тім, що солідний інж. Капустяк не хотів брати платні від „Народної Торговлі" за саме вичікування на реалізацію діла і зрікся посади.

Потім прийшла війна, з усіма своїми наслідками, у кожній ділянці життя. Бідні на сировці центральні держави не мали необхідного мила, ні для війська, ні для населення. Тому багато людей почало варити мило по горшках дома, спершу тільки для себе, а дехто пізнійше і на продаж. Таким чином і я став миловаром.

Кілька літ тяжкої, упертої моєї праці довело до того, що я без ніякого підставового капіталу вспів прецінь поставити „на ноги" фабричку.

Вже перед роком така поважна інституція, як Центросоюз, не вагалася взяти ціле підприємство у свій провід і фінансувати його. Практичне життя має свої закони. Воно наказує йти **не від великого діла до подрібного**, як це уявляли собі колишні ініціятори рідного промислу, лиш навпаки: **від подрібного до великого**. Таким шляхом удається, пішов в останнім часі наш „Сільський Господар". Бо справді, звідкиж йому взяти величезних капіталів на організацію села, коли нема необхідних субвенцій? Треба на якийсь час перекинутися в крамаря, а щойно потім стати великим протектором хліборобського населення.

Так само мається справа з нашим промислом мила. З огляду на те, що ми нині не в силі видавати більших сум на фабричну організацію всіх конечних галузей рідного промислу, треба вибрати методу протилежну: замовляючи постійно вже готовий товар, дати змогу фабриці постепенно набувати щораз то нові і щораз то дорожчі машини.

Діло в тому, щоби загал схотів зрозуміти одиноку програму нашої економіки, яка виявляється наглядно на цім живім примірі: нещаснім милі.

Мило, як власний продукт, могло би стати джерелом величанського заробітку тисячі наших людей. Та до цього треба перш усього: трошки дисципліни, щоби купувати власний виріб, а не чужий. Далі: кооперативи повинні не лише вдоволитись загальним заохочуючим рішенням на загальних зборах, а ділльно, хоча би **одним** доляром причинитись до закупна машин для „Центросоюза". Коли взяти на увагу істнуючий уже інвентар, то 2000 долярів вистачило би на початок. Крім цього всі місцеві кооперативи, замісць оглядатись на ріжні „льокальні інтереси" повинні би мати на увазі перш усього загальний інтерес. Ледви сотна частина наших кооператив продає наше мило. Нехай зрозуміють, що товар уліпшується в міру збільшення та уліпшення машин, і що навіть, колиб земляк купував **покищо гірше** мило, але рідне, то його становище вже став **кращим**.

Д-р Ю. Гірняк.

По широкому світі.

Німецький уряд передав французькому ноту в справі гарантійного пакту.

У китайській справі Англія стоїть далі на неприєднанім становищі щодо ведення переговорів, а Франція на мирнім. Міська управа в Шангаю згодилась, щоби до неї входили Китайці і щоби в міжнародніх мішаних судах для суджения Китайців головою був Китаєць.

В Анґлії загострення промислової кризи насуває можливість кабінетної кризи, зверненої головно проти державного канцлера Черчіля.

Евакуація Рурщини французькими військами відбувається правильно і, як заявляють німецькі часописи, дуже дискретно.

У Бельґії застрайкували співробітники ґазет.

НОВИНКИ.

— Почтові складанки розсилаємо з нинішним числом, та просимо П. Т. передплатників негайно відновляти передплату, щоби не було перерви у висилці часопису. Передплата на місяць серпень 4·20 зол.

— **Багато адвокатів** української народности забуває на постанову арт. 4 закона з 31. липня 1924 р. про урядову мову в судах і прокураторах. По думці тієї постанови для збереження прав, признаних українській мові, не вистане внести процесове чи якесь инше письмо до суду в українській мові, але крім того треба ще в тому письмі в и р а з н о домагатися, щоби судова полагода того письма була виготовлена в українській мові, бо інакше суд те письмо полагодить виключно лише в польській мові. На жаль багато наших адвокатів, хоч і вносять письма до судів по українськи, але в тих письмах занедбують домагатися вирішення справи в українській мові — і через таке недбальство тих адвокатів загрожує нам утрата навіть і тої дрібки язикових прав, яку нашій мові признає польський закон. Годилося би, щоби Товариство Українських Адвокатів припильнувало цеї справи більш енерґійно і послідовно, ніж досіль.

— **З краєвого бандитизму.** У Долині напало вночі з 18. на 19. четирох бандитів на будинок повітової Ради, ограбили касу, та ще й три крамниці і втекли. Поліцая, який біг за ними, вбили. Сусідні „постерунки“ змобілізовані і шукають злочинців. — Під Володимиром Волинським поліція збірними силами почала лови на банду Доманського. Вистеживши його на однім хуторі під листовецьким лісом, зустрілась з градом куль, від яких згинув один старший жандарм Бачинський. Банда втекла.

— **Дорадники підружжя** стали новою професією в Америці. Із завданням є давати юридичні та лікарські ради кандидат(к)ам подружого стану, а також служити посередниками між мущиною та жінкою для розяснення всіх ніжних питань. Таке посередництво вважають докладнійшим як офіціяльні евгенічні організації для забезпечення здорової раси.

— **Помер** визначний німецький маляр Льовіс Коринт, в 69. р. життя.

— **У справі комірного,** яке згідно зі законом має рівномірно зростати аж до передвоєнних цін, перекладених з „корон“ на „золоті“, радило вчора у Львові загальне віче комірників, для самооборони. Ясно, що коли місячна плата та ціни заробітку не зростають пропорціонально з автоматичною підвишкою комірного, то велика скількість населення буде приневолена за якийсь час гризти стіни своїх дорогих помешкань. Віче прийняло рішення, щоби звернутись до соймових послів з метою переведення закону, щоби приспинити зріст комірного на 10 літ. Виходить, що стільки літ мали би чекати на нормування відносин щодо помешкань.

— **Ucrainica в чужій пресі.** Паризька „Revue Internationale“ з 30. червня містить „Манифест Української Парляментарної Репрезентації“ і статтю проф. д-ра М. Л о з и н с ь к о г о „Кілька фактів про польський режім у відношенню до Українців, Білорусинів і Литовців“. — „Lithauische Rundschau“ (Ковно) з 8. липня містить статтю того-ж автора „Національні меншости в Польщі, новий виступ Тугута закордоном“ про статтю Тугута в паризькій „L'Europe Nouvelle“, присвячений польским справам. „Revaler Bote“ (Естонія) з 30. червня містить статтю того-ж автора „Національна політика Польщі, з приводу уступлення Тугута“.

— **Степень інжинірів** осягнули на Високій Технічній Школі у Загребі наші земляки: Всеволод Лаврів як інжинір-архітект і Богдан Могильницький як інж.-механ. Перший Киянин, другий Галичанин. Оба брали активну участь в організаційному житті Українців в Югославії. Треба сподіватися, що й надалі від неї не відмовляться.

З судової салі.

Процес Коригабера і тов. — за обманство і вимушування.

11-ий день розправи.

Втомлена 10-тижневими оповіданнями Микитина з 1001 ночі щоденна публика явилась у дуже маленькому числі: лавки на салі розправ майже порожні. І дійсно перша частина понеділкової розправи не принесла вже нічого нового. Иде дальше випитування Микитина з боку оборонців. Обор. Ляндау цікавиться, чому у протоколах зізнань обв. перед слідчим суддею так мало згадується про відносини між Паньчишином та Баґінським і Вечоркевичом, хоча він був готов багато про це сказати.

Обв.: мене майже не питали про це у слідстві.

Дальше Микитин на питання тогож оборонця, вияснює, що слово „вимувати“, яке часто вживає у зізнаннях, навчився від судді і протоколянта. Дальше М. знову підтримує, що слова Лотоцького „Стефко щось зробить“ зрозумів так, що Паньчишин виконає атентат на президента в Золочеві або у Львові.

Поміж обороною і прокуратором є суперечка на тему точности протоколів.

Відповідаючи обор. д-рові Дагнерові і д-рові Кібіцові обв. Микитин вибілює Коригабера.

Розправа йде дальше.

ОСТАННІ ВІСТИ.

Ухвала земельного закону польським соймом.

Голосування над поправками до зем. закону відбувалось при галасливій обструкції. Обструкціоністів виключено з засідання, а перед голосуванням над цілим законом їх винесено на руках з салі. Закон прийнято 200 гол. проти 90 при 12, що утримались.

Загибіль „Кашуба“.

Польський найбільший торпедовець „Кашуб“, що стояв у Гданську, затонув в наслідок експльозії під кораблем. Поль. влада провадить енерг. слідство.

Вручення нім. відповіди на ноту Бріяна.

В пон. 20 ц. м. нім. амбасадор в Парижу вручив міністрові заграничних справ. німецьку відповідь в справі пакту безпеченства.

Спільний ґенер. штаб Малої Антанти.

Між урядами М. Антанти дійшло до згоди в справі утворення спільного ґен. штабу на випадок війни. Детайлі умови стануть відомі при кінці цього місяця.

Торговельна школа Тов. „Просвіта“ у Львові в шк. р. 1924/25.

В минулім шк. році ведено дві кляси трилітної школи і однорічний курс для абітурієнтів середніх шкіл.

В трилітній школі подавано науку релігії, української, польської і німецької мови, історії, каліґрафії, купецьких рахунків, бухгальтерії, кореспонденції, стенографії, господарської ґеографії, торговлі і векслів, товарознавства; на однорічному курсі учено самих фахових предметів, а саме рахунків і політичної аритметики, бухгальтерії, кореспонденції і канторових праць, торговлі і торговельно-промислового закона, господ. ґеографії, суспільної економії, устрою держав, кооперації, етноґрафії та англійської мови надобовязково.

В школі був занятий управитель і 8 учит. сил, на курсі 9 доцентів, одначе деякі панове вчили в школі і на курсі, так, що разом було 13 учительських сил. З початком шк. року записалося до школи 100 учнів (72 мущин і 28 жінок), з того кляcифіковано 83 (63 + 20). Кляcифікація дала такий вислід: I. степень з відзначенням одержало 14, I. степень 54, II. степень 6, до попр. іспиту призначено 9. Школа удержувалася головно з оплат учеників при значній допомозі УПТ., та при одноразових менших підмогах Центросоюзу, Народної Гостинниці, Народної Торговлі, Дністра, Кр. Союзу Кредитового і Кр. Товариства Кредитового у Львові. Повітові організації не причинилися досі до удержання школи ніякими датками — мимо ухвал зїздів повіт. союзів.

Окремо згадати треба продаж оказів споживчих артикулів до науки товарознавства, одержаний від Народної Торговлі і лікарських ростин від товароміну. Почтова Каса Ощадности, Польський Банк, Банк господарства краєвого і Акційний Банк Гіпотечний у Львові обдарували школу повними збірками своїх друків, копальня соли у Величці комплетом своїх мінералів, Książnica-Atlas і Український громад. комітет та Селоспілка в Празі своїми фаховими видавництвами.

При школі мав бути дволітний торговельний лицей для абсольвентів шостигімназійних кляс та його не відкрито через мале число зголошень. З тої самої причини не ведено піврічних курсів, хоча досить багато нашої молоді вчащає на такі чужі курси, головно жидівські, а притім наша школа не є спекуляційне підприємство, обчислене на зиск, тільки горожанська інституція, що має тільки ідейну ціль на оці, а саме вишколювання купецької молоді та кооперативних співробітників.

З новим шкільним роком вертає побіч трилітньої давний тип дволітньої школи для тих, що покінчили 7 кл. всенародної, або 3 кл. середної школи, буде однорічний торговельний курс для тих, що покінчили середні школи, а коли зголоситься достаточне число кандидатів — також дволітний лицей для абсольвентів шости кляс середної школи, доповняюча наука для торговельних практикантів і вищий кооперативний курс для осіб з торговельною освітою.

Взагалі Торговельна школа змагає до того, щоби наша молодь могла в ній побирати всяку освіту, яка потрібна для кооперативної і приватної торговлі і т. п. предприємств. Школа має управнення від шкільних властей, під котрих доглядом стоїть і з рамени котрих щорічно візитує фаховий візитатор; якщо батьки учеників (вищ) школи є державними або залізничими службовиками, дістають за своїх дітей зворот шкільної оплати, так, що ця школа заступає нашій молоді державну фахову школу.

Про хосенність і потребу таких шкіл у нас багато говориться і пишеться, але за словами позиній піти діла. Батьки повинні радо посилати до цеї школи своїх дітей, а наші установи повинні підперти школу, наділяючи її і шкільну молодь підмогами та даючи їй у себе заняття. Тоді клич „основуймо фахові школи“ не буде лише пустою фразою, набере змісту і тоді саме Торговельна школа „Просвіти“ у Львові не буде одинокою у нас того рода інституцією.

Вища Технічна школа в Ґрацу.

Технічна Секція при Тов. „Січ“ в Ґрацу подає інтересованим до відома, що вписи на техніку в Ґрацу відбудуться між 15 і 30. вересня.

До вписів треба предложити: а) свідоцтво матуральне, б) свідоцтво хрещення в) свідоцтво приналежности в перекладах. Свідоцтва враз з перекладами на німецьку мову пересилати почтою до канцелярії ректорату, звідки дістанеться повідомлення про приняття. Удержання в Ґрацу коштує мінімум від 15 до 20 долярів місячно.

Близші інформації уділює Богдан Вовсуль, адреса: Graz, Technische Hochschule а в краю Теодор Левицький, адреса: Борислав.

ОПОВІСТКИ.

Український хор Д. Котка:
У середу 22. VII. м. Миколаїв.
У четвер 23. VII. м. Трускавець.
У пятницю 24. VII. м. Трускавець.

Присилайте передплату!

За редакцію відповідає І. Рудницький. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“ Львів Ринок ч. 10.